

** (Nagyszerű adakozás.) Misa Anasztazie- vics, szerb őrnagy, Csernovics Arzen ipa, 100,000 aranyat érő belgrádi palotáját, a szerb egyetem számára ajándékozta, s tanodává alakításának költségeit is magára vállalta.

** (A gyöngyösi mükedvelők) husvét hétfőjén színi előadást rendeznek s a jóvedelmet Lisznyai Kálmán árvái segélyezésére szentelték. Egyrésztől ohajtjuk, hogy e példát több vidéki város is kövesse, másrésztől nem kételkedünk, hogy Gyöngyös és környéke az előadásnak meleg pártolója leend.

** (Az adóbehajtók, Krijáván) egy szegény paraszttól, ki nem tudott fizetni, marháját elhajtották eladás végett. A tulajdonos, elkésersültségében baltával rohant a marhajátekra s jószágát fölök visszavette. Ekkor nagyobb erővel törtek házára, de a pór töltött fegyverrel várta őket s közülök egyet agyonlőtt. Elfogták, most Zágrábban börtönben ül.

** (A „Györi történelmi s régészeti füzetek”) II-ik kötetének 3-ik füzeté megjelent. A szerkesztők Ráth Károly és Romer Flóris szorgalmasan buvárkodnak a múlt kor emlékeiben, hogy vállalatukat minél életrevalóbbá tegyék. E füzetnek a régiség és történelmi barátai előtt Zrinyi a költő levelezései nagy érdeket kölcsönöznek.

— Szilágy-Somlyórol, febr. 27-ről írják: Anyagi helyzetünk nyomasztó volta miatt tengődünk ugyan; de épen ezen mostoha körülmények közt vigasztaló azon tény, hogy az irodalom hasznát felgöngyölítő néhány polgári kisvárosunknak, mintegy másfél évvel ezelőtt polgári olvasóegyletet alakítottak, mely mai nap 96 tagot számlál; s már eddig is öröndetes jeleit adta életrevalóságának. — Hordat az egylet folytonosan hat hírlapot; van száz kötetet meghaladó könyvtára; — és itt helyén látom megemlíteni a műveltebb úri osztály közelemben részvétét, melylyel minden alkalommal a kezdő egyletet gyámolítja. Ugyanis a múlt őszön a városi-mükedvelők urak és hölgyek, az egylet könyvtárának gyarapítására színi előadást adtak, melynek jóvedelme 45 forint volt; — e farsangi időszakon pedig az egylet javára annak igazgatósága két táncvizalmat rendezett; melyek... utóbija sorshuzással vala egybekapcsolva. Különös elismerést érdemelnek azon hölgyek, kik személyes jelenlétükkel, fészeten vidorsággal, e táncvizalmakot élvezetesekké, — a sorshuzásra készített nyeregményekkel pedig, jóvedelmezők ké tették. — A két táncvizalomból fennmaradt tiszta haszon: 103 ft. és 32 kr. o. é. — Egy iparos.

** (Egy bécsi francia lap) a „Nouvellette” mely hetenkint egyszer szépirodalmi tartalommal jelenik meg, érdekes és jóakaratu cikket hoz a magyar közéletéről, „Scene et caractères de la vie hongroise” (Képek és jellemvonások a magyar életből) cím alatt. E lap ára félévére 4 ft; ajánljuk a közönség figyelmébe.

— (Figyelmeztetés.) Alóírott szíves tisztelettel figyelmeztetem mindazokat, kik „Dalvirágok” cím alatt 40 zenedarabot tartalmazó füzetemre gyűjten szíveskedtek, avvagy, példányonkint 2 ft-tal, azt birni ohajtják: miszerint megbízottam, Szalay Alajos h. ügyvéd urhoz (fehérvári-utca, 7. sz., 2. em.), az előfizetési pénzeket bezárólag f. hó 20-ig beküldeni méltóztatassanak; nehogy a késedelmezés miatt a nyomtatás példányok száma felül magamat nem tájékozhatván: vagy a műnek júniusbani megjelenését gátolják, vagy pedig a később jövők kielégítetlenül maradni kénytelennek. Kelt Pesten 1863-ki mártius 13-án. — Simonffy Kálmán.

— (Adakozások.) A Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez mult héten beküldetett: Az írói segélypénztár számára: Mező-Bándról (Erdély), febr. 3-án és 5-én tartott két táncestély tiszta jóvedelme Kövesdi Gyula és Egerházi Lajos rendezők által 5 ft.

Nemzeti színház.

Péntek, márt. 6. „A kísértés” Vigj. 4. felv. Feuillet Oktár után fordította Radnótfay Samuel. Szombat, márt. 7. „Mártha, vagy a richmond-i vásár” Vig opera 4 felvonásban. Irta Friedrich, fordította Szerdahelyi.

Vasárnap, márt. 8. „Dobó Katicza” 3 felvonásban. Irta Tóth Kálmán.

Hétfő, márt. 9. „Tartuffe” Vigjáték Irta Moliere.

Kedd, márt. 10. „Borgia Lucretia” opera 3 felvonásban. Irta Bidera, fordította Jakab István. Szerda, márt. 11. Előszőr: „A kiadó lakás.” Eredeti vigjáték 3 felv. Irta Kövér Lajos.

Csütörtök, márt. 12. „Férj az ajtó előtt” operette 1 felv. „Fortunio dala” vig opera 1 felv.

Budai népszínház.

Márt. 6. „A szerelmes kántor.” Operette 1 felv., zenéjét szerette Alaga Géza, szövegét Bényei. Ezt követte a „Dajka.” Operette 1 felv. Offenbachtól.

Márt. 7. „A repülő csizmadiá.” Bohózat 3 szakaszban.

Márt. 8. és 9. „A nyomorultak.” Dráma 2 szakaszban, elő és utójátékkal. Hugo Victor regénye után írta Hugo Károly. Fordította Tarnay Pál és Bodor Károly. A világhírű regényből készített darab bir a regényből alkotott drámák előnyeivel és hibáival. Nem hiányzanak ugyan benne a hatásos jelenetek: de a benne előforduló alakok legnagyobb része igen elmosdottan, halványan van jellemezve. A ki regényt nem olvasta, sok jelenettel nincs tisztában; a ki pedig olvasta, sajnálja, hogy így elrontva kell látnia. Az előadás kielégítő volt. Legkitünőbbben volt betöltve Cosette, a 7 éves kis leány szerepe Vincze Mari által, ki szívrható kis szerepében meglepő ügyességet tanusított.

Márt. 10. „Kruvasz.” Bohózat 3 felv. Benkőtl és „Sobri.” Némajáték 1 felv.

Márt. 11. és 12. „Dunanan apó és fia utazása.” Operette 3 felv. Offenbachtól. A közönség tömeges látogatásában még mindig nem történt változás. Ellenkezőleg van a szereposztással. Leokádia szerepét Szerdahelyi Nelli helyett Molnárné adta, ami, a szereplő könnyed játékát, elevenségét tekintve, a darabnak csak előnyére válik.

Szerkesztői mondanivaló.

6497. S. J. ur. ki a V. U. f. é. 9-ik számában megjelent, s az „orgonakról” fozok cikket írta, kérétek, hogy pesti orgonakörül Szekes urat a király-utczában látogassa meg. 6498. Debreczen. K. K. Vettük a csinos rajtot, s eldöre is öröndünk a folytatásnak. Most már a többi ígret teljesedését ohajtjuk. 6499. Lemberg. R. J. További tudósításait szívesen vesszük, csak használhatók legyenek. A távolban fölébredt hazafiai érzésének igen öröndünk.

6500. Cserető. M. J. A beküldött védő cikkeknek semmi szükségét nem látjuk. A megjelent adomában senki megnevezése és sérve nem volt, s távolról sem volt az egészen ártatlan esemény oly szándékkal közölve, hogy akárki is rossz néven vehesse. Épen úgy megtörténhetett volna azon eset a legutódsabb és legbölcsebb férfival. Tudjunk már egyszer nevetni a magunk furcsaságain is, s ne legyünk mindig oly „ne bánásd-virágok” — különben a manó szerkesztészen nekünk újságot.

6501. Kun-Sz. Miklós. K. G. Az ajánlotthoz hasonló cikk lapunk korábbi évfolyamaiban már közölve volt. Egyébiránt elolvasssa után határozottabban nyilatkozhattának.

6502. Alexandria. (Egyiptom) E. J. A lapok pontosan megrendeltek, elindultak, s eddig bizonyosan meg is érkeztek. Nagyon sajnáljuk a hibákon kívül történt késedelmet. A pénzből 2 ft. maradt kezünknel ön javára.

6503. Rimaszombat. Bánfi. Köszönettel vettük a küldeményt, bár kissé bővebb volna. Az ajánlott cikket kérjük mielőbb kezünkhez juttatni.

6504. Hídvég. Sámás. A küldött 6 fából ön kívánata szerint megöl rendelve a M. Ember könyvtára 2 ft. 50. kr.

Vas. Ujság 1/3 évre 3 ft., összesen 5 ft. 50. kr., maradt kezünkben ön javára 50 kr; mely iránt rendelkezni szíveskedjék. A kivánt Pol. Ujdonságokra nem jutott belöle. (Kiadóhivatal.)

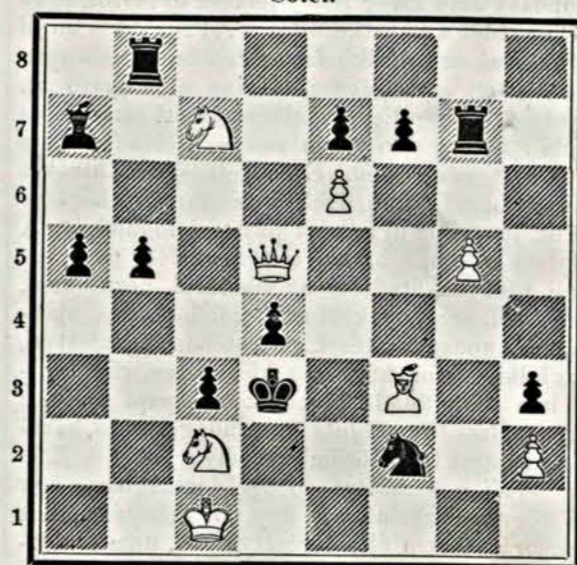
6505. Mohács. H. F. K. Mult számunkban nyilatkoztunk a kívánt tárgyban. Most még közelebb vagyunk a célhoz, s egy hét múlva talán a végeredményt is jelenthetjük.

6506. Török-Sz. Miklós. R. N. Hamarjában a kérdésre nem adhatunk kimerítő választ. De hadd feleljünk egyelőre, míg okosabb tudunk, egy másik kérdéssel: hát az a sok derek takarékpénztár mire való? Az is csak a gazdag embereknek segít?

6507. Hajós. T. Gy. Az ismertetést szívesen elolvassuk, s nem kételkedünk rajta, hogy közölni is fogjuk.

SAKKJÁTÉK.

168-ik számú feladvány. — Novotny Antaltól (Varasdon). Sötét.

Világos. Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 163-dik számú feladvány megfejtése. (Bayer Konrádtól).

Világos. Sötét. 1) H e 4 - d 2 H h 6 - g 4 A) 2) B d 6 - d 7 H g 4 - e 3 C) 3) B d 7 - d 4 tetszés szerint. 4) H - v. gy. - ♣

A) F f 1 - g 2 B) 1) F f 8 - d 6: 2) V h 5 - h 4 F f 8 - d 6: 3) F g 4 - e 6 tetszés szerint. 4) H - v. v. - ♣

B) h 7 - g 6: 1) g 6 - h 5: 2) e 5 - e 6 ♠ tetszés szerint. 3) B d 6 - d 4 4) H - ♣

C) H g 4 - f 6: 1) H g 4 - f 6: 2) e 5 - f 6 ♠ B g 1 - g 5 3) B d 6 - d 4 4) V h 5 - g 5 ♠

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. Kis-Kürtösn: Csemiczky Károly. — Kun-Szent-Miklóson: Bankos Károly. — Jász-Berényben: Scopian Sándor. — Gyepesen: Kun Sándor. — Debreczenben: Zagya Imre. — Parabutyban: Rothfeld József. — Pesten: Cselkó György. Egerben: Tilkovszky F. — Váccon: Niczky Pál. — Szegeden: Galyasi Imre.

Rövid értesítés. Azok kedveért, kiket a nagyvilági sakkélet érdekel, megemlítjük, hogy a londoni feladványversenyen a díj-kiosztásnál változások történtek. Ugyanis Campbell feladványai közt, ki második díjat nyerte volna, — s kinek egyik pályázó remek feladványa közlésével meg a londoni lapokat is megeléztük, — egy hibának bizonyult be, s így a bírók-választmány, mely szívesen tében nagyon hanyagul járt el, a díjat elvonta s az utána következőket elsőb díjakra méltatván, a negyedik jutalmat Grimsdennek ítélte oda. Így tehát mostani feladványunk Novotnytól, a 3-ik díjat kapta, de szépsége miatt azt valóban meg is érdemelte. — Gyula-Fehérvár: H. L. Az első táblán Világos 32-ik lépése H d 6 - c 8: ♠. A második táblán Sötét 24) e 4 - d 3:

TARTALOM.

Kolozsváry Mihály (arckép). K. — Népdalok. Tompa Mihály. — A szép kislány (folytatás). Mész B. — Hir-lapirodalmunk a 19-ik században (vége). Szinyoi József. — Szaláncz vára (képpel). Zombory G. — A lengyel fölkelők (képpel). — Nehány szó a víz-iszonyról. Menezey Ignác. — Egyveleg. B. L. — Tárház: Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyetek. — Közlekedés. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Melléklet: Egy fél iv hirdetések. Felelős szerkesztő Pákh Albert (lak. magyar-utca 1. sz. a.)

HETI NAPTÁR.

Table with columns for dates and religious events. Includes dates from 15th to 21st of March, with corresponding feast days like 'Mártius', 'D Laetare', 'Gertrud, Földes', etc.

Előfizetési feltételek 1863-ik évre:

Table with subscription rates. Columns include 'Egész évre (Január-december)', 'Fél évre (Január-június)', and 'Csupán Vasárnapi Ujság:'. Rates are listed in florins (ft.) and kreuzers (kr.).

Régi magyarok régi arcképei.

IV. Forgách Ádám.

A Forgách-családról azt tartják, hogy a Hunt-Pázmán őt nemzetség sarjadéka. Nevüket állítólag IV. Béla király idejéből veszik, midőn Ivánka János, ki majd egyben majd másban volt segélyére az ildózott fejedelmnek, egyszer a kíséretől elmaradt Béla számára, hogy tudassa vele, merre keljen futását irányoznia, egy nagy rakás forgácsot gyújtott meg, s a király ily-kép megszabadulván, a forgács-gyújtót „Forgách”-nak nevezte el.

Forgách Ádám, kiről most szólunk, 1601-ben született, ifju korában több évet külföldön töltött el, honnét szép készült-séggel tért honába, és katonai pályára lépett. 1627-ben már kir. kamarás és Szécsényvár főkapitánya volt; 1643-ban kassai tábornok. Birjuk ez év sept. 22-ről egy levelét, melyben királyának panaszodik, hogy ha a török rá üt, nincs mivel ellentállani; emberei is, kivéve a r. katolikusokat, nem tartanak vele, gyanusak. Van egy levele ez okt. 17-ről is, melyben írja, hogy Rákóczy csábítgatja embereit, és mert meztelenek, ágyuik rozsak, fizes-tések pontatlanul jár ki, neki két millió vagyonára 100 ft. hitele sincs, fővezéri állása türehtetlen.

1643—4. Rákóczy György ellen, Kassánál szerencsétlenül csatázott; a város Rákóczynek hódolt, és neki ki kellett vonulnia.

Ekkor küldte fel azon tudósítást, hogy a felső megyék Rákóczy ellen fegyvert fogni nem akarnak, s a parancsai alatt álló hadak is elpártolnak. (1644. febr. 2.)

Katona megjegyzi Forgách Ádámról, hogy sok kisebb nagyobb csatában volt jelen; személyes és tetleges része volt a törökök ellen viselt harcokban.

1646. sept. 25-én az országgyűlési ná-

dorválasztáskor a katolikus jelöltek közt második helyen volt, de csak 55 szavazatot nyert. 1647. jun. 16-án IV. Ferdinánd koronázása alkalmával főpohárnoki szerepet viselt az udvari ebédnél, e napon üttetett arany-sarkantus vitézzé is.

Része volt több nevezetes követségben is, így járt Lengyelországban. 1649. apr.

1655-ben az udvar hidegségét érezte, mert a kitűzött nádorválasztásra a jelöltek sorából is kihagyatott, és midőn e miatt panaszt emelt, egyéb rangokban is mellőztetést tapasztalt.

1653-ban IV. Ferdinánd római császárrá koronázásakor Regensburgban, 1655-ben III-dik Ferdinánd harmadik neje Eleonora koronázásán volt jelen. — 1662-ben ő is protestáns-üldözö lett, ezek templomait a római kath. hitűeknek adta és alattvalóit e hitre szorította.

1663-ban Kara Mustafa Érsekujvár alá jöven, e várat Forgách erősen tartotta. Budai erről így ír: „Midőn a törökök, július elején 150,000 emberrel Eszéknél, — aug. 13-án pedig Érsekujvár alatt táboroztak, e várbá Montecuculi negyedfél ezer főből álló katonasággal küldötte vala Forgách Ádámot, nem is mulasztott el ez semmit annak ótalmazására, de a sokkal nagyobb erőnek megfelelni lehetlen volt, — így Érsekujvár 1663. szeptember 25-én feladás által török kézre jutott.”

Zeiler német történetíró megjegyzi, hogy Forgáchnak, ha feladja a várat, azt ígerte a török, hogy seregével, vagyonával szabadon mehet, különben semmi irgalom. — Erre Forgách visszaütölettel felelt, mire aug. 11-én a külváros felgyújtott, s a törökök a várbá 22, 35, 48, 65 fontos golyókkal, naponkint 350 lövést is tettek. Most már hiában kötelezte esküre Forgách a katonáit; a bátorság meglankadott, és a magyarok kimondották, hogy mivel Montecuculi segélyt nem küld, a vár feladandó. Így történt, hogy a nevezett napon a vár feladatott, és abból 2472 főből álló őrség vonult ki. A kivonulás, zenezóval, fegyveresen, vagyonkivittel történt, és a nagyvezér bizonyosat adott Forgáchnak,

FORGÁCH ÁDÁM.

hogy kötelességének, a mint lehetett, megfelelt; — de a bizonyosság daczára (talán miatta is?) Forgách Győrött egy évig tartott fogságban, de kitisztítván magát, a vád alól a haditörvényszék felmentette. Ez ügyben adott önvédelme a N.-Museum kéziratái közt találhatók.

1667-ben szó levén az idegen hadak kivételéről, a várkapitányi állomásoknak magyarokkal leendő betöltéséről, Forgách Ádámot, mint várkapitányt találjuk.

1668-ban ismét nádorjelölt volt. Részt vett 1670. márt. 27-én a Leopold király által Besztercebányára hirdetett eredménytelen gyűlésen, ekkor már tárnok volt. 1680-ban ápril elején a N.-Szombatban tartott tanácskozmányban, mint országbíró szerepelt; ekkor indítványozta, hogy a közhivatalok magyarokkal töltsenek be.

Meghalt 1681-ben, életének 80-ik évében. Neje három volt 1) Széchy Borbála. 2) Révay Judit. 3) gróf Reechberg Anna Katalin.

Jelszava volt: Ludit in humanis divina potentia rebus; amit a magyar példabeszéd ekép fejez ki: „Szegény ember dolgát boldog Isten végzi.“

Iffj. E. S.

Mutatvány

Nándor-Fehérvár

czimű öt énekes költői beszédből.

(Harmadik ének.)

Örül a kivított győzelemnek minden;
Gazdag a zsákmány is, fégyverekben, kincsben,
És a vett sebeket felejtik hirtelen.
Hajh! egész öröme csak Lászlónak nincsen!
A haza mellett is rád gondolt szüntelen!
Kisértő arccal, édes bús szerelem!
Szeme előtt lebeg mindig Máriaja,
Majd könnyel busítja, majd csókkal kínálja.

Mint fehér galambok szállanak seregben,
Gyors szárnyuk a légtér föncsapongva lebben:
Ugy László szeméből száll vágyó pillantás.
Szem, madár elfárad; annál sebesebben
Küldi szálló lelkét; százezer sohajtás
Viszi azt szárnyain, mint a szél a sajkást;
És mindaddig röpi, meg sem áll röptében,
Mig Buda ormain hó keblen nem pihen.

Ott a vár kertjében búsong a leánya,
Maga a szép kertnek legszebbik virága,
Vidám róza egykor, most hóarezu liljom.
Jár is körülötte lepkek sokasága
Zsongó méhek lesik mézes ajkítitkon,
Kérik, esdve kérik: hogy számukra nyiljon;
De lepkére, méhre a virág nem hallgat;
Nem nyithatja semmi mosolyra ez ajkat.

Király udvarában, hol mosolylyal kínál
Minden óra, — zene s táncok vigalminal,
Sok szép urfi kéjgel, szerelemben, borban.
De legszebb, legifjabb maga László király;
Szép mint zsenge lányka... Hajh! ily ifju
korban
Kéjek örvényébe van már besodorva!
De... hiszen ő király... s királynak, — gon-
dolja —

Hizelgői mondják, — mi szabad nem volna?...
Rosz tanácsosoktól szitva az indulat,
Gyermek László szíve könnyen lángra gyulad,
Gara szép leánya vágyainak tárgya.
Mária megérti. — Ah! hogy szabadulhat?
Kemény megvetéssel nézzen a királyra?
Vagy megtépve legyen tiszta szűzi fátyla?
Szerelméből merit bátorságot, erőt:
S büszke nemes arccal áll a király előtt.

„Uram király!“ így szól — s egész teste remeg,
S kebelén a csipke fodrai lengenek,
Mint a fehér tajték a reszkető habon.
„Nézd, miattad égnek könyűben e szemek;
És nincsen nyugalmam, sem éjem, sem napom;
Ah de szólhatok-e előtted szabadon?
Nem kell-e félnem: hogy a mitől tartottam,
Az beteljesített rajtam haragodon?“

— „Mi ez, Mária? Szólj! Te szenvedsz miattam?
Minő szemrehányás reszket halk szavadban?
Én vonnék-e felhőt tiszta homlokodra?
Galambjód szivedben ellenem harag van?“

Kinek hü szerelmem, mint a repkény fodra
Hü vágygyal fonódik kebledre, karodra,
Kinek a korona becsülküli ékszer,
Ha neked nem nyujtom... Oh szólj: megelégszel?,

— „Elég, László! Elég, — felséges királyom!
Minden-egy szavad tör, melytől jó halálom.
Ah! igazat mondasz: szerelmed a repkény;
Ölélő indán, minden gyöngye szálon

Láthatatlan ajkak csókja közeledvén,
Hervad a szegény fa; és ereje vesztén
Koronája fönnyad, törzse lassu beteg...
Reszketek előtted, ah, mert mást szeretek!“

— „Te szeretsz? és apád —“ — „Oh király, ne
kivánd

Apja ellen vádra kényszeríteni a lányt;
Apám azt jól tudja, hiszen ő jegyzett el.
El akar adni hitvány áru gyanánt;
S melyek megkötötték, ép azon kezekkel
Dulják most a szívem szép reményeit fel,
S ártatlanságodat, mely nem sejt semmit se —
Hívják üdvöm ellen, hogy megsemmisítse!

Nem; ne szakíts félbe! Igen, ara vagyok,
Menyasszonykoszoróm most könyektől ragyog,
De e könyek is csak táplálják virágít,
Mert harmattól vesz a virág táplálót... .

Ah! hogy a reménytől a kész boldogságig
Olyan véghetetlen, oly setét köz ásit!
De én ara vagyok, — Hunyadi araja...
S melyik királynő ne volna büszke rája?

Ó deli, nemes, hős... De minek festeném?
Csak azt hagyj mondanom, hogy szíve is enyém,
S csupán a hazával osztom felettem.
Övé — vagy a sírő vagyok, — megesküvém;
S esküjét, magyar hölgy, szólj, mikor feledte?
S te, kit Isten jónak, nemesnek teremt,
Kit jobban ékesít szíved koronádnál,
Te két szívet, esküt — összetépni vágynál?

Hallgat László; szíve fájva összeszorul,
Arczára hirtelen támadt felhő borul,
S görcsösen ragadja meg a leány kezét.
Aztán gyermeki köny reszket pilláirul,
Szégyene, bosszúja e könyben törve szét,
Mint a csiga kinyja, melyről példabeszéd:
Hogy mikor magában drága gyöngyét készíti —
Fényébe olvasztja sötét szénegéit... .

S szól, hanem szavai még most is reszketnek:
— „Értelek, leánya! Légy nyugodt, ne rettegj!
László ma először — s érted lesz királyiá!
Ma erős leend a máskor gyöngye gyermek.
Bár öngyözelmeben övesztet talánda...
— Hallani fogsz rólam; bizalommal várj rá!
S mielőtt Mária magához jöhete —
László messze van már — nem vár feleltre... .

Benn pedig ajtaját maga után zárja,
Lerogyik, leborul fehér vánkösára;
Melyen imádsághoz térdelpelni szokott.
Tej-arczát áztatja sűrű könyek árja,
Forrósg emésztí a gyöngye homlokot.
De mikor már soká térdelpelt, zokogott:
Felugrik hirtelen, — leül, — tollat ragad,
S ír egy pergamenre imilyen szavakat:

— „LÁSZLÓ, parancsolom, hü nádorom Gara!
Miután megértém, hogy leányod ara,
S Nándornál várja őt vitéz vőlegénye:
Siess vele rögtön Nándor tájaira,
S ha mentve lesz a vár, mi szívem reménye,
Tedd le a virágot hibe kebledre.“
Rajta ragyog szépen a királyi pecsét —
De az a köny rajta: az adja meg becset!

Szász Károly.

A szép kun leány.

Elbeszélés, írta Milez Béla.

(Vége.)

IV.

Másnap reggel Kun Péter uram jó villás
reggeli után derült arccal hagyta el Gaz-
dag Miklós uram udvarát, ki azonnal behívta
leányát.

— Édes leányom Julcsa! — így szólítá
meg leányát — meghallgasd azokat, melye-
ket most fogok neked mondani, mert azok
nem haszontalan dolgok. — Jövendő bol-
dagságod függ azoktól, miket most fogsz
hallani tőlem. Mi itt Kun Péter urammal
tegnap este jövő boldogságodat forgattuk

esünkben, azaz, hogy nemcsak te, hanem az
ő Lőrincz fia is vala beszédünknél tárgya.
Felgondolván mi azt, hogy Isten kezébe van
letéve hamar elmuló életünk s nem tudjuk,
mikor szólít ki a végzet bennünket, hogy
jó állapotban hagyjunk benneteket s nyu-
godtan halhassunk meg: itt az este barátság-
gos uton azt határoztuk el, hogy minél ha-
marább úgy láthassunk benneteket, mint
egy párt. Én odadtam kezedet Kun uram
fiának Lőrincznek, remélvén, hogy nem lesz
kifogása ez ellen leányomnak, s ugy-e édes
leányom, ez így rendén vagyon? Lakodalmat
csapunk még az idej farsangon.

— Jaj édes apám, ezt nem jól cselekedte
kend — mond Julcsa. határozott hangon —
én Kun Lőrincznek felesége soha sem le-
szek.

— Mit kell hallanom? Hát ez a gyer-
meki szeretet? Hát azért neveltelek én fel,
hogy ne engedelmkedjél apádnak? Ezt
kellett neked megérnem, mi?

— Hogy mindig engedelmes gyermeke
volтам, azt tapasztalhatta mindeidégig. De
ebben az egyben, megengedjen édes apám,
nem engedelmkedhetem, tiltja szívem —
szól mintegy esdőleg Juliska könyes szem-
eit kötényébe rejtve.

— Tudom már, mi itt a bökkenő — szól
apja bosszusan, — hallottam már felőle va-
lamit, elbolondította már szíved Nagy Pista;
de biz abból semmi sem lesz, egy kolduskö-
lyök csak nem fog lányom után olákolni.
Csakhogy tudom, már most kijelentem, hogy
én adott szavamat többé vissza nem vonom,
ugy lesz, a mint én akarom s leányasszony
Kun Lőrinczné fog lenni.

— Ne öljön, ne gyilkoljon meg, oh édes
apám, hogy menjek én ahhoz feleségül, kit
nem szeretek, kit utálok, gyűlölök — eseng
zokogva Juliska. De apja többé nem hallgat-
tott rá, hanem ott hagyta bosszusan lányát
bánatával.

Kun Péter uram, a mint haza ért, ő is
rögtön egyetlen fiának esett; előadta, hogy
már megházasította s megmutatta, hogy
szent az ő akarata. Itt volt még csak a nagy
patália! Lőrincz urfi amint ezeket meghál-
lotta, rettenetes dulást vitt véghez a házánál,
tört, rontott mindent, azt gondolta, hogy az
talán fog valamit használni. De biz az nem
változtatott semmit a dolgon. Apja meg-
mondta és annak úgy kell lennie. Végre
nagynehezen mégis észére tért s a mi nagy
csoda, illoen kijelenté apjának, hogy biz ő
nem bánja, lemond a fogadós lányáról s örö-
mest elveszi Gazdag Juliskát. Hiszen ő is
sokat hallott a szép kun leányról, s a szép
kun leányának roppant gazdagsága mellett
elbúhat a fogadósának cifra lánya. Azután
igy okoskodott: mit ér a cifra asszony a
háznál? a főzőkanál nem illenek kezébe. Az-
tán meg hogy fogna hozzá a sütéshez, főzés-
hez, mikor egyszer nincs szokva ezekhez?
Hát a fonást, szövést, varrást ki végeznél el,
ha lánykorában nem tanulta? Mindezek
agyában a mi Lőrinczünknél szépen meg-
fordultak, s fogadós Lizinek ezekhez nem
értő finnyás személye egészen a semmiség
homályába merült előtte, s e percztől fogva
Gazdag Miklós arca szép leánya volt minden
gondolata.

Nem is várt Lőrincz sokáig s kézfogóra
mentek Karczagra.

Nagy volt a kézfogó, hét országra szó-
lott. Jelen volt ott szegény, gazdag; boldog,
boldogtalan. Hanem Kun Lőrincznek szép
szöke mátkája igen szomorú volt, nem tudta
senki, hogy mi baja. Nem lehetett őt felvidí-
tani, nem használtak semmit vőlegény szép
szavai sem. Hogy is volt volna vig szegény

Juliska, mikor kényszerülve tette kezét Kun
Lőrincz kezébe. Hogy is volt volna vig,
mikor oly emberhez kelle férjhez mennie,
kit ő nem szeret... De búskomolyságát
aztán föl sem vették. Leányszokás — így
szólnak, — s hozzá még ki is nevettek.
Hej pedig ha beláttak volna szívébe, lát-
hatták volna, hogy nem szokásból tette ő azt.

Végre, mint minden hosszúnak meg van
a maga vége, a kézfogónak is vége lett. El-
nemúlt a zene Gazdagéknál, a vendég elszé-
ledt. A néznép is elment másnap haza Ma-
darasra.

A szép kun leány két piros orczája,
hej de meghalványult a kézfogó óta!

V.

A kézfogó után mintegy harmad napra
átment Juliska a szomszédba Nagy Rébék
nényéhez. Átment, hogy fölvidámita szo-
moru szívét s megláthassa már három nap
óta nem látott Pistáját. De mit kelle látnia,
mit kelle hallania, midőn a kisded szobába
belépett...? kedvesének anyja sir, jajveszékél,
könyei záporoként ömlenek alá orczáján.

— Jaj Juliskám — mond zokogások
közt — jaj nekem. Nincs már többé fiam,
oda van egyetlen gyermekem. A mint meg-
tudta, hogy a másé lettél, elbujdosott messze
a széles világba. Elment katonának s ebben
az életben soha többé erre a vidékre vissza
nem tér.

A mint e szavakat hallotta Juliska, még
fehérebb lett már most is halavány arca.
Nem tudott egy szót sem szólni, egyszerre
összerázkódott s egy nagyot sikoltva eszmé-
letlenül rogyott össze.

A sikoltásra többen jöttek be, dörzsölték,
locsolták s ugyan sok munkába került, míg
magához hozhatták valamennyire. Haza vit-
ték, ágyba fektették, melyből ő többé föl
nem kelhet. Igen nagy betegség lepte meg
a szegény leányt s még nagyobb szomorúság
a jó édes apát. Meg is bánta már tettet s ha
lehetne, egyetlen leányát be örömet meg-
mentené, kerülne bár mibe. De már késő,
leánya közelebb van a sírhoz, mint az
élethez. Beteg gyermeke ágyánál ül a jó apa
és nagy szomorúsággal szomorkodik s nagy
bánatában így szól a beteghez:

— Ne busulj, gyermekem, Isten nem hagy
el, meggyógyít ő meg tégedet. Ne halj meg,
ne halj meg, ne hagyj szegény jó apádat
magára... Haza jön Nagy Pista nemsö-
kára... hozzá adlak feleségül... csak ne
halj meg... .

A beteg erre kétkedve rázta fejét.

Nem telt bele egy hét s Gazdag Juliská-
nak rózsás ablakára utolsó sugarait veté a
bucszó nap s Gazdag Juliskának halavány
orczája nem pirosodik meg többé. A nap le-
hunytával ő is becsukta szemeit örökre... s
kisznevdedt... meghalt... .

Nagyszerű volt a temetés; jelen volt az
egész város, s nem volt szem, mely könyvet
ne ejtet volna koporsója felett.

Jó apja nem sokáig gyászolá őt, szíve
nem hordozható sokáig a nagy bánatot, el-
ment leánya után.

Roppant birtoka, mivelhogy rokonai nem
valának, a városra és a környék szegényeire
szállott, kik aztán még sokáig áldották s jó
emlékét a jelenkor számára föltartották.

Kun Péter uram házaról kell még egy
szót szólnanom. Midőn megtörtént a gyászos
eset Karczagon, Lőrincz ismét Lizizhez szegő-
dött. Midőn pedig apja nem sok idő múlva
elköltözött volna ez árnyékvilágból, beült a
birtokba, Lizit, mint nejét vitte be abba. De

a szép birtoknak csakhamar nyakára hágtak
s igen szegény, boldogtalan állapotra ju-
tottak.

Ez volt története a szép kun leány.
Még mintha most is látnánk azt az ezüst-
haju öreg bácsit, a kit mi vasárnap délutá-
nonkint, mint gyermekek körülvettünk, s
szájtva hallgattuk a történeteket, melyeket
ő hiven elő tudott adni, mindig hozzá tevén a
végén: nem mondanám, ha nem tudnám,
de lássátok, ezek mind az én fiatalkori éveim-
ben történtek.

Ő töle hallottam a szép kun leány törté-
netét is, a mit itt elbeszéltem. Hallottam én
töle még igen sok szép történetet, melyeket
elbeszéldek majd, ha Isten élte.

A jó öreg bátya is már a karczagi temető-
ben aluszza örök álmát.

A föld képződéséről.

Mózes, az isteni mindenhatóságához leg-
méltóbb módon, így adja elő a föld előállá-
sának történetét: Isten mondta: „legyen!“
és lett. Valóban fenséges gondolat! A római
költők a chaosból hagyják előállani a földet.
A régi kor bölcsései is iparkodtak ezen
kérdésre: miből és miképen lett ez a mi
földünk? megfelelni. De a természetbúvár,
kutatásai által mindinkább beljebb hatván
a természet titkainak csarnokába, látta, hogy
ezen megfejtések leginkább csak az emberi
ész képzelődésének játéka; látta, hogy föld
és világ nem egy fogalom; látta, hogy azon
fényes pontocskák az égen, melyek a mi
szemeink gyönyörködtetésére, vagy legfel-
jebb az éjjeli sötétség megvilágítására lát-
szanak teremte lenni, mindmegannyi és
a legtöbben a mi földünkél sok milliószor
nagyobb földek. — Mind ennek tudásából
egyszersmind azt is következtették, hogy a
földnek kettős története van: *kosmikus*,
összefüggésben a többi égi testtel, és *tel-
urikus*, mely azon átalakulásokat tárgyalja,
melyeken a föld már mint önálló egész ke-
resztülment, míg jelenlegi alakját elnyerte.

A föld kosmikus történetét illetőleg meg
kell jegyeznünk, hogy rendszeren napunk kö-
rét, naprendszerünket nevezzük világnak,
világrendszernek és mind a mellett, hogy a
számálhatatlan és napunknál sokkal na-
gyobb álló csillagok a mi naprendszerünk-
hez hasonló rendszerrel bírnak, ezek háttérbe
szorulnak.

Naprendszerünk előállításáról tarkábbnál
tarkább vélemények vannak, — vélemények
mondom, mert itt is csak okoskodhatik az
emberi elme és ha okoskodásának eredménye
ellent nem mond a tapasztalatnak; azt mond-
juk: ha nem is teljes igazságot szült az em-
beri ész, de valószínűséget igen; — itt
azonban csak azon egyet említjük, mely a
legtöbb valószínűséggel, de egyszersmind a
legtöbb pártolóval bír.

Laplace ugyanis, röviden elmondva, így
okoskodik: A mi napunk egy a közepében
fényes és a többi helyeknél sűrűbb gáz-
vagy ködgolyóhoz hasonló alakban lebegett
a nagy mindenségben, nemcsak azon térben,
melyet naprendszerünk jelenleg elfoglal, de
a benne működő nagy forróság miatt meg-
szűnt a földgömb felületén kisebbbni
kezdett a hőmérsék és először a legneheze-
ben olvadó együletek megkeményedtek, kér-
get képeztek. Ha ekkor már volt víz a föld
ezen felületén, ennek még számos oldatot
kellett magában foglalnia, mivel még igen
nagy volt hőmérséke, mely utóbbi ok miatt
életműves lény sem lehetett, a mint való-
lában azon rétegekben, melyekről állítjuk,
hogy ezen időszakban képződtek, megkö-

niok, a mi a nap (már most annak nevez-
hetjük (körül forgást meg nem szüntette.
Ha továbbá ezen rétegekben sűrűbb részek
léteztek, ezek a gyérbeket magukhoz von-
zották, maguk köré golyó alakjában csopor-
tosították és előállott az első vagy is a
naptól legtávolabb bolygó. Ezen elválás
többször ismétlődén, lón a többi bolygó.

A bolygók még ekkor forrók levén, ha-
sonló módon származtak a holdak. — Mivel
végre a bolygókká lett anyagrészek nagyobb
sebességgel forogtak, mint maga a nap:
azért tengelyeik körül is kellett forogni
kezdeniök.

Ezen elmélet, mely még az Uranus gyü-
rűjét is megfoghatóvá teszi, — t. i. nem lé-
teztek sűrűbb részek az elvárt rétegekben,
hogy holdakká alakuljanak, — szemléhetővé
tételhetik a Plateau által föltalált és *Fara-
day* által ismételt kísérlet által. Ha kevés
olajat egy ezzel egyenlő sűrűségű, pohárban
levő víz- és borszeszből álló vegyületbe ün-
tünk, ez a minden oldalról egyenlő nagyságu
nyomás miatt golyóalakot vesz fel. Most
ezen golyó középpontján keresztülhuzzunk
egy finom sodronyt és ezt forgassuk meg
először lassan, majd sebesebben — egy má-
sod perc alatt háromszor és kicsinyben
szemléltethetik a bolygók alakulását, t. i. a
sodronnyal együtt forog az olaj golyó,
gyorsabb forgatásnál behorpasztatik sarkai,
nál, még gyorsabbnál gyűrűk válnak el-
melyek majdan golyókká alakulnak.

Igy lett a mi földünk, mint minden
bolygó, magában önálló egészzé és most
lássuk, miképp lett ezen első állapotából
olyanná, a milyen jelenleg.

Hogy valaha hig állapotban volt a föld,
abban minden földtanár megegyezik; de
ketté oszlanak a vélemények ezen hig
anyag felett. Némelyek ugyanis azt állítják,
hogy a föld szilárd részei vízben voltak fel-
oldva és a mostani szilárd részek kiszáradás
által lőnek ilyenekké; mások a föld eme
volt hig állapotának okául a tüzet veszik
fel, mely állítás mellett a föld gyómrában
létező tűz erős bizonyító érvel szolgál. Igaz,
hogy eddig senki sem tudott 3000 lábnál
mélyebben földünk belsejébe hatni, de ezen
mélységben is elég kísérletet lehetett tenni,
melyekből fontos igazságokat lehet követ-
keztetni. Ugyanis ha a hőmérő egy 60 láb
nyí mély ürbe — a tenger szintétől számítva
— tétetik, az télen nyáron változatlan ma-
rad; kell tehát okának lenni, mely neki ez
állandó hőmérséklet adja, — azontul min-
den 110 lábnyival mélyebben ürben egy-egy
fokkal nagyobb hőmérséklet mutat, úgy
hogy 12 mérföldnyi mélységben oly hőmér-
séknek kell lenni, — 2160°R —, mely mel-
lett minden eddig ismert anyag olvad;
tehát földünk belsejében most is hig és a
felületen levő kemény kéreg oly viszonyban
áll az egész földhöz, mint az almahaj az
egész almához.

Ezen és hasonló tüneményekből bizton
lehet következtetni, hogy kellett időnek
lenni, a midőn a föld tűzokozta hig állapot-
ban létezett. A légkör akkor sűrűbb volt
mint most, magában foglalván a vizgőzt és
számos egyület gőzeit, melyek sem szilárd,
sem cseppfolyón hig állapotban nem létez-
hettek. De mint feljebb a naprendszerél,
egy itt is a földgömb felületén kisebbbni
kezdett a hőmérsék és először a legneheze-
ben olvadó együletek megkeményedtek, kér-
get képeztek. Ha ekkor már volt víz a föld
ezen felületén, ennek még számos oldatot
kellett magában foglalnia, mivel még igen
nagy volt hőmérséke, mely utóbbi ok miatt
életműves lény sem lehetett, a mint való-
lában azon rétegekben, melyekről állítjuk,
hogy ezen időszakban képződtek, megkö-

vült növény- vagy állatrészek nem is találtak.

Ha a természeti erők a föld továbbképzésére megszüntek volna működni, úgy a földön nem volnának hegyek, völgyek, emelkedések, mélyedések; de tudjuk, hogy minden test kihűlés által kisebb térmébe szorítatik, ezen törvény következménye tehát itt az lett, hogy a keményedni kezdő felületben repedések támadtak, ezen repedésekbe behatott a víz, ez azonnal gőzzé válván, hirtelen nyert roppant nagy feszítő ereje által iszonyu dulást vitt véghez a földgömbön, a nyílásokon ismét áthatott a hig anyag; emelkedések, mélyedések támadtak, a víz az előbbiekől lefolyván az utóbbiakra, lón szárazföld és tenger.

Ezen emelkedések és mélyedések mind

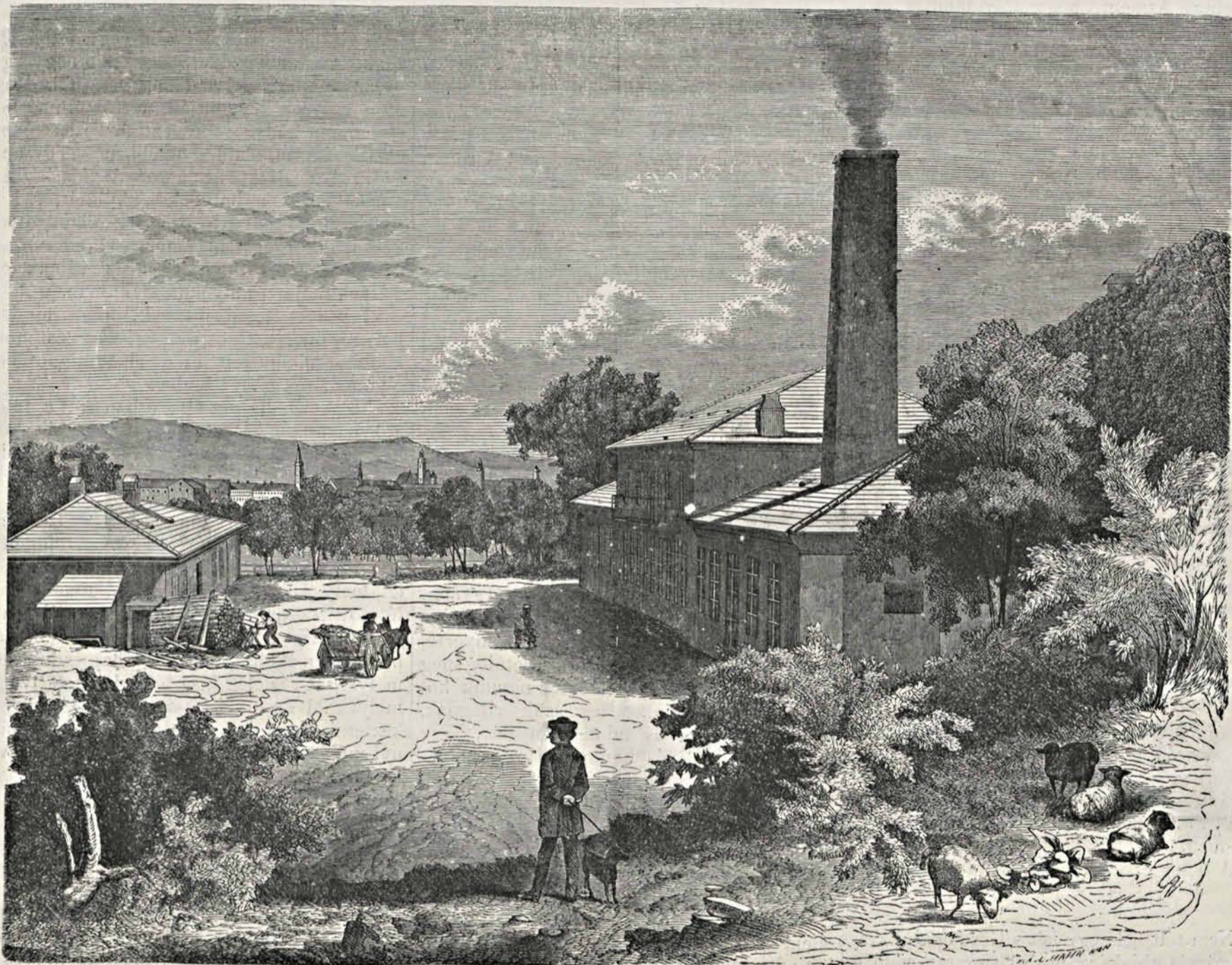
sek és mélyedések azonban annál nagyszerűbben történtek.

Itt azonban meg kell jegyeznünk, hogy az átalakulások közt szoros határt nem lehet vonni, hanem valamint a népek történetében, úgy itt is, egy átalakulásnak vége, már egy újnak kezdete.

Átalában soha sem létezett teljes nyugalom, sőt inkább sok titokban működő erő befolyását a kőzetek és képződmények átalakítására vagyunk kénytelenek elismerni, mint ezt a mi korszakunkban is, a midőn ily földforradalomtól már távol állunk, folyton tapasztaljuk.

Minden átalakulási korszak azonban azal végződött, hogy a föld eme dulás-szülte sebei már akár a föld gyomrából feltóduló hig anyag kihűlése, akár víz által képezte-

és haladása karöltve jár a hazai anyagi érdekek általános emelkedésével s az ipar-értelmiség folytonos növekedésével is. Nem mondjuk, hogy ezelőtt 8—10 évvel is, e lapok keletkeztek első éveiben, nem hozhatunk volna egyegy leírást a már akkor létezett egyes iparintézetekről; de kérdés: talált volna-e közlésünk akkor azon figyelemre és méltánylatra, melyre ily közlemények által, a technikai képzettség és fogékonyság mai magas fokánál s az anyagi haladás iránti közérdekeltségénél fogva, ma már biztosan számolhatunk? Mindenesetre örvedetes lépésnek, nyereségnek és vívmánynak tartjuk azt, hogy ma már nemcsak papokból és prókátorokból áll a magyar olvasóközönség, s hogy egyik osztály mindig nagyobb figyelmet tanúsít a másik osztály érdekei

A kassai szeggyár külseje.

a mellett még nem voltak igen nagyok, a szárazföldnek ép úgy mint a tengernek még mindig nagy hőmérséke volt, a miért is e második korszakban csak oly életműves lények tenyészthettek, melyek ezen hőmérséket kiállhatták.

Ezen korszak tartamának ideje bizonytalan, a földtanárok kutatáson alapuló állításai szerint lehet, hogy évezredek át létezett a föld ez állapotban.

Annyi azonban bizonyos, hogy e korszakkal nem volt bevégezve a föld átalakulásának története, hanem hogy a fenn előadott módon újabb újabb rombolások történtek, valamint az is, hogy a föld mindinkább keményedő kérge miatt mindig hosszabb hosszabb idő kellett egy-egy új átalakulásra és hogy a rombolások mennél később, annál gyengébben, az emelkedé-

tett oldatok letelepülése által behegesztettek.

A tűzőkádó hegyek tehát nem egyebek, mint a föld ezen tökéletesen be nem záródott nyílásai, melyeknek működése lényegben a fentebiből is megmagyarázható, de a melyeket, mint a természet egyszerű tüzi-játékainak szülöit, nem lesz érdektelen szorosabb vizsgálat alá venni egy következő cikkben.

Mauritz Rezső.

A kassai szeggyár.

Hazánk tájképei és régészeti nevezetesei mellett, hálistennek, gyakran van már alkalmunk fontosabb gyár- és ipartelepeink rajzát is bemutatni, s úgy hiszünk, hogy a Vasárnapi Ujság e tekintetbeni figyelme-

iránt, minek áldásos végeredménye azután ugyanis a közérdek ápolásában, emelkedésében nyilatkozik. Azért tehát jónak látjuk folytatni ez irányban ismertetésünket.

Egyik figyelemreméltó iparágunk a szeggyártás, melynek primitív mestereit hazánk sok vidékén csak a faluszélen ülő cigányok kovácsműhelyében ismerik.

E mindennapi szükséglet fedező, s nagy fogyasztással járó, jövedelmes iparág egyik fő termelő helye hazánkban a kassai szeggyár, melynek külső s belső elrendezését mai képeink mutatják. E gyár Kassa városától fél órányira fekszik a kies Csermely-völgy nyílásánál, a Szepességbe vezető országút mentében. Keletkezése az 1846-ik évbe esik; alapítói kassai polgárok valának, kik e végett társulatba léptek, s kiknek a város irányában több más érdemek is van.

A népek különböző fogalmai a halhatatlanságról.

Kassa város építésére s emelésére a pénz- és értelmi erő ez egyesülése egyéb tekintetekben is jótékonyan hatott; ez teremtette az ottani czukorgyárat, a miszlókai vasolvasztókat, a takarékpénztárt stb.

A szeggyárnak az első években sok akadályllyal és nehézséggel kellett küzdenie, s mai virágzását csak ezek legyőzése után érhetette el.

Készül itt az ipar és mesterségek terén előforduló mindenféle fajta vas-szeg, de leginkább foglalkozik u. n. lécz-szegek készítésével. Azt lehet mondani, hogy ez az első és egyetlen lécz-szeggyár Magyarországon.

A gyár készítményeinek kelete leginkább Erdélyben és Gallicziában van; ezen tartományok felé szállítatik legnagyobb mennyiség-

ben. A gyár a mellette folyó Csermely patak vizétől nyeri hajtó erejét; e viz egyébiránt e völgyben még egy fűrészmalom és papirgyár szükségére is felhasználatik.

Az újabb időkben e gyár működési ereje tetemes gyarapodást nyert azért, hogy egy egyszerű lakatos-műhelyt kötötték vele össze, melyben minden fajta ablak- és ajtóvasak, lakatok, reteszek, pántok, stb. stb. készíttetnek nagy választékban és mennyiségben. Azonfelül a mult évben egy csontzuzdat is állítottak itt; ebben csontlisztet készítenek melyet a czukorgyár nagy kiterjedésű répa-földeinek trágyázására itt a legjobb sikerrel használnak.

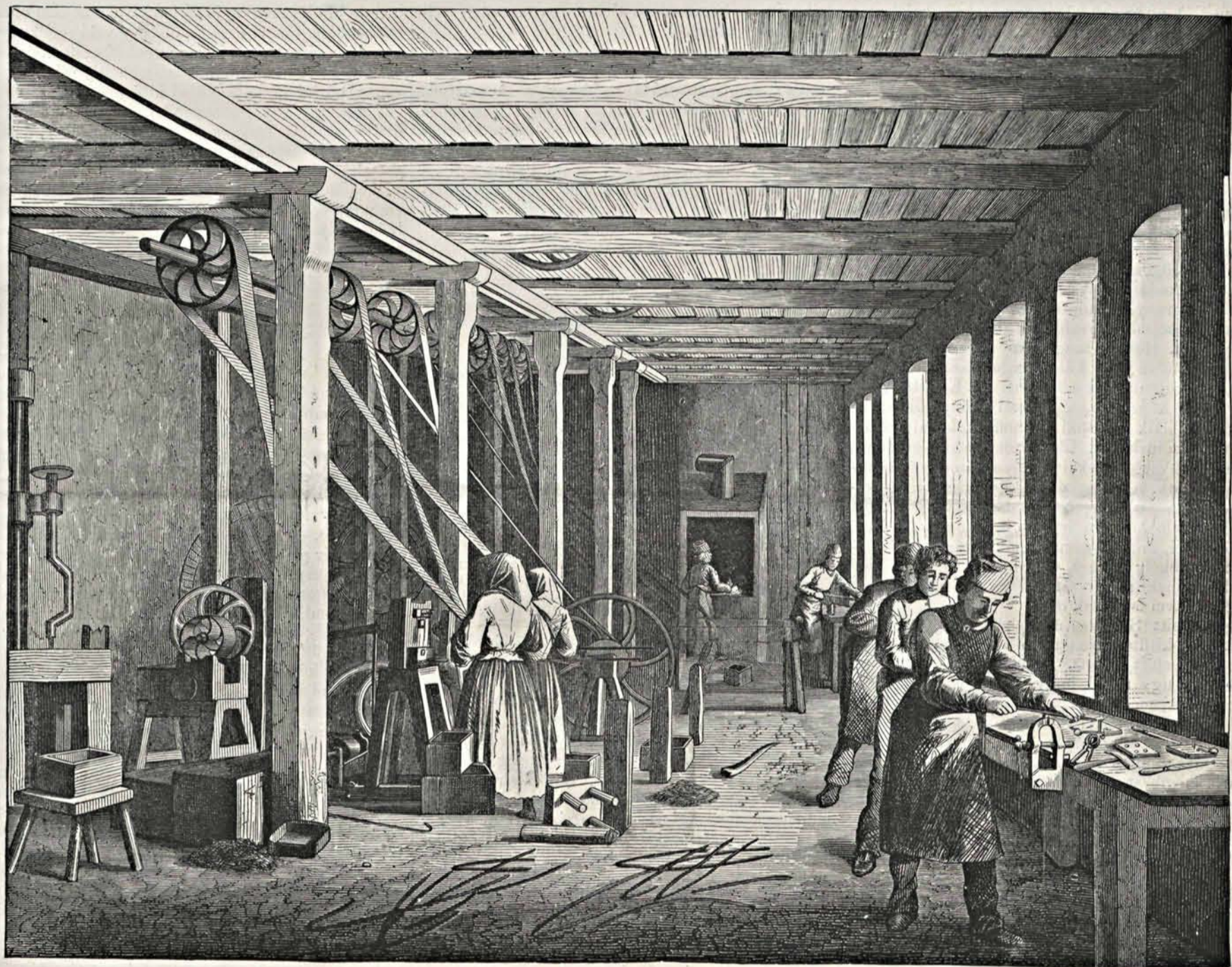
Igy teremtí egy iparág a másikat, s az értelmes kezelés így teszi gyümölcsözőkké a beruházott anyagi és értelmi erőket

hatatlanságának nyomai. Csakhogy a halál utáni állapotot úgy képzelik, hogy azon munkákat, melyeket itt végeznek, ott is fogják folytatni; hogy azon örömeiket, melyeket itt becsülnék, ott is fogják élvezni, azonban a földi életnek minden bajai nélkül.

Az északamerikai indián azt hiszi, hogy halála után is vadászni fog, de sokkal nagyobb sikerrel és kevesebb bajjal, mint itt. A grönlandi lakos előre örül azon halzsirnak, melylyel halála után nagy bőségben fog birni.

Legyenek bár e fogalmak bármilyen tökéletlenek, mindenesetre magasztos gondolat, hogy az emberek atyja, kinek gyermekei az európaiak, afrikai és ausztráliaiak, e szegény népeknek is juttatott néhány sugárt azon világból, melynek mi örvendünk.

Ha az amerikai rabszolga egész nap féregként görnyed érzéketlen bakóinak ostorcsapásai alatt; ha éjjel nem kevésbé kínzott sorsosai titkos gyűléséből, hol nyomoruságuk fölött együtt

A kassai szeggyár belseje.

eléri és betölti rendeltetését; a napsgárban uszkáló porparány nem semmisül meg. És a lélek? Ily kérdések önként támadnak az elmélkedő lélekben, s ezeknek nyomán lehetetlen a lélek halhatatlanságának meggyőződésére nem jutnia.

Es ez eszmét valóban csaknem valamennyi népnél feltaláljuk; azoknál pedig, melyek a nyereség és vadáság igáját magukról lerázták, okvetlenül. De mi roppant a különbség a felfogásban! Ugy hiszünk, nem teszünk haláttan dolgot, ha e különféle felfogásokat a lehető legjobb kútfók után összedlítva, e lapok olvasói elé terjesztjük. Ha a németek nagy költője Schiller azt mondhatta, hogy az ember isteneiben jellemzi magát; ha Liebig szerint a szappanfogyasztás (mily anyagias, korunkat jellemző felfogás ez az előbbihez képest), mint a tisztaság eszköze ismerteti a nép műveltségét: bizonyosan azt még inkább mondhatjuk, hogy a halhatatlanságról való fogalom hőmérője a nép műveltségének.

Utazók állítása szerint, a mostani fogalmunk szerint vad népeknél is föltalálhatók a lélek hal-

keseregtek, vad kutyák által elüzetik; ha az emberi ösztönök legnemesiböknek kielégítésétől, a társaság iránti ragaszkodástól is eltálatik, mely az elnyomottak legedesebb vizsgálása: mi lehet rá nézve megnyugtatóbb, mint egy pillantás a jobb életbe, képzelje azt aztán bármikép?

Hispaniola régi lakosai azt hitték, hogy haláluk után egy völgybe jutnak, melyről minden kaczkájuk azt tartotta, hogy az az ő birodalmában van.

Itt reméltek szülőkkel és elődeikkel találkozni, hol ujra fognak nősülni, enni, inni és minden gyönyört élvezni.

A régi celták nem mindnyájan egyenlőn képelték a jövő életet. Némelyek halottjaikkal ezeknek minden drágaságait, lovaikat, fegyvereiket eltemették, azt vélvén, hogy a hallottak lelkei bizonyos helyen, melyet a skaldok, vagy skandináv költők Walhallának neveztek, összegyűlvén, ott földi foglalatosságait folytatják s Odin istennel lakmároznak. — Mások lélekvándorlást hittek, mint arról Lucan Pharsaliájának egy

helye tanuskodik.*) A költő boldogítóan mondja e tévhitet, mivel az elosztván a halálfélelmet, bátrakká és elszántakká teszi őket.**) Ugyanezt mondhatni az orosz katonáról, ki azon meggyőződésben van, hogy ha a csárért meghal, egyenesen a mennybe megy.

A skótok felfogását a halálon túli állapotról gyaníthatjuk Ossian gyönyörű költeményeiből. Elhunyt hősei kardot, dsidát és pajzsot hordanak: de mind ez nem egyéb légtünemény. E szép költeményeket, melyek magyar fordításban is megvannak, más tekintetből is ajánlhatjuk.

Chinában a boncok, vagyis a Fohi-félekezet papjainak tanítása szerint a legnagyobb üdv, ha az ember halála után a semmivel egyesül; mások ismét a léleknek állatok testeibe átvándorlását hiszik. Kon-fu-cze, a chinaiak nagy bölseje, nem foglaltoskodott a lélek halhatatlanságával, azt állította, hogy az embernek csak a látható tárgyakat kell vizsgálnia.

A sántok tanítása szerint, mely a Japánban uralkodó három valás közt a legrégibb, a keszesek holtuk után üdvösségben részesülnek. Poklot nem hisznek. A gonoszok lelkei egy ideig a halál után bolyongnak, míg végre az istenek lakásába befogadtatnak.

Az egyiptomiak, Herodot tanúsága szerint, lélekvándorlásat hittek, mely abból állt, hogy a lélek, miután a föld, víz és levegő valamennyi állapotján 3000 év alatt átvándorolt, ismét emberi testbe fog visszakerülni.

A chaldeusok és perzsák a lelket a világszellem részének tartották, melybe a halál után ismét visszatér. Ebből azonban látjuk, hogy ez tulajdonképp nem halhatatlanság, merteszerint a lélek megszűnik egyéni lény lenni.

A görögök hamar hittek más életet. A halottak tartozkodási helyét Hadesnek nevezték, melyet azon arányban, amint országismeretök terjedt, lassankint mindig tovább tovább képzeltek napnyugatnak. Homér még nem ismer az üdv és kírhozat helye közti különbséget. Később az Elysiumot elkülönítették a Tartarusától. Eleinte az üdv helyét úgy képelték, mint testi gyönyörök honát, míg fogalmak lassankint finomatnak, mint arról Phaedon tanuskodik. Ide tartozik azon gépleírás is, melyet Virgil hőskölteménye hatodik könyvében találunk. Azonban a bölcsészek egy része kétkelmedt a jövő életéről, minek folytatn az Elysiumról való hit mindinkább ingadozván, mind a görögökénél, mind a rómaiaknál, a társadalmi jólét nem csekély kárára, végre teljes hitetlenségéig fajult, minek nagyrészen a zophisták vitái és költők művei is voltak okai.

Mit hitt Socrates a lélek sirtontuli életéről, leginkább kitűnik azon beszédéből, melyet halála előtt bírái előtt tartott. Tökéletesen meg vagyok győződve, úgy mond, hogy az csak javamra válik, ha ti, bírák, most halálra kárhoztatotok. Ennek okvetlenül e kettő közül valamelyik lesz következménye: vagy megfőszet a halál minden érzéstől, vagy más világba vezet. Ha a halál minden érzéstől megfoszt, ha az nem egyéb, mint álmodás nélkül álom, mennyire ohajtom akkor a halált! Ha pedig igaz, hogy a halál csak átmenetel oly helyekre, hol most azok vannak, kik előttünk éltek, mennyivel boldogabb leszek akkoron én, ki azoktól, kik magukat bíráknak nevezik, azokhoz megyek, kik valóban azok, Minoshoz, Rhadamantusoz és Aeakushoz, hogy ott ama férfiakat találjam, kik életökben igazságot és igazságosságot gyakoroltak. Nem látszik-e ez nektek boldog utnak? Vagy ti épen semmibe sem vesztitek, Orpheussal, Homérrel és Hesiodussal beszélhetni? Valóban, ezért szeretném, ha több ízben meghalhatnék. Milyen gyönyörrel fogok Ajaxszal és Palamedessal beszélni, kik, mint én, igazságtalan bírák miatt szenvedtek! Ti pedig barátim, ne rettegjétek a haláltól. A becsületes embert sem életben, sem halálában semmi rossz sem érheti. Ügyei mindig az istennek gondviselése alatt állanak. Azonban, így fejezi be beszédét, ideje, hogy meghaljak, ti pedig az élet ügyei után menjétek. Ki találja el közülünk az igaz utat, azt Isten tudhatja, de halandó nem.

Tanítványa. Plato azt hitte, hogy az emberi lelkek eredetileg szellemek (daemonok) voltak, s az istenek társaságában éltek, de az anyagot

megkedvelték. Büntetésül az alsóbb rendű istenek által emberi testekbe börtönözötték. Az embernek tehát halhatatlan lelke van két halandón kívül. A halhatatlannak a testtől meg kell szabadulnia, vagy pedig az érzékek legyőzésére törekednie, mi a szellemi életnek kezdete a egyszerűségi legfőbb üdv.

Aristoteles tagadta a lélek halhatatlanságát. Ő ridegen ezt mondja: a halál valamennyi dolog közt a legborzasztóbb, mert az az életnek vége, s ha az ember meghal, sem jó, sem rossz nem érheti.

A stoicuskok a lelket a világszellem részének tartották. Némelyek közülök halandónak, mások halhatatlannak gondolták. De az utóbbiak is azt hitték, hogy a gonosz emberek lelkei nemsokára a halál után elenyésznek, mintegy elparolognak; a jó embereké pedig csak a végső megdégésig tartanak. Pithagorasnak és tanítványainak nézete a lélek sirtontuli életéről a rólok nyilatkozó írók ellenmondásai miatt nem egészen világos. Valószínű azonban, hogy ő is lélekvándorlást tanított.

Az epikuraeusok egyszerűen tagadták nemsőbb részünk halhatatlanságát. Cicero, mint irataiból kitűnik, kétkelmedt. Seneca gyönyörűen nyilatkozott e tárgyról.

Az elmondottak röviden áttekintve, különösen pedig a történelem menetét szigoruan vizsgálva, meggyőződhetünk, hogy a keresztény vallás e tekintetben is diadalt aratott. Csak azóta terjedt el a nélkülözhetlen igazság, mióta e vallás megtanította a népeket, hogy addig nyomorult halált járma alatt nyögtek, — mióta a siron túli világ lélekemelő tana által minden ember méltóságáért haradtván, az elnyomott erényt vastalja, a bűnös gonosztevőt pedig rettentti.

Szeberényi Lajos.

Az újraoltás.

(Revaccinatio.)

Itt a tavasz a küszöbön, az újra ebredő természet készült megmutatni, hogy a téli nyugalom új erőt kölcsönöz neki, és változhatlan törvényei szerint a tenyészelet zablját megeresztí, hogy szabadon folytassa működését. — A fák kérge alatt bő nedv szíváro, az emberi bőr is a melegebb légmérésék és a villanyosság hatása által nagyobb működést kezd. — Hogy azonban ezen virágzó tenyészületnek szintén meglegyen ellensúlyozója, a növényeken ragdóik a fereg, a mi bőrrünkre meg rá szokott jöni egyéb bőrkitegek között a himlő.

Ezen gonosz portéka a 11-dik század végén hozott be Egyiptomból és Arábiából Európába; megjelenésekor, mint minden új epidemia, úgy lepte meg az emberiséget, és úgy pusztított, mint a pestis, részint mert ellenszerét a tudomány nem ismerte, részint mert nagy volt minden emberben ez új bajra a fogékonyaság. De miután úgy van elrendelve a természetben, hogy a legdühösebb kórok is, melyek milliókat fektettek sírba, végre maguk is kihaljanak: történt, hogy később már elfűzött emez iszonyu betegség is, lett neki t. i. három szeretremelő leánykaja, névszerint ál-himlő, bárányhimlő és himlőke kisasszonyok (Variola spuria, variolosis, és variocellae.) Azonban ne higgye senki, hogy az öreg atyus, mint más, nyugalmazta magát, és csak három leányát küldi látogatába, mert ő maga is el szokott látogatni, örül aztán az, kinél az arcz elcsuftsításán kívül egyéb jelelt látogatásának nem hagyja, de a vakok intézete leginkább e látogatást áldozatával van tele, az örökös nyomorekok, kiknek végtagjai megbénulnak, legtöbbször a himlőt okozó nyomorúságunk okául, hát még a temetők az újabb időben is mennyi áldozatát tudnák felmutatni ez iszonyu nyavalyának!

Méltó volt tehát, hogy a népek és azok tudósai ezen nyavalyát kellő figyelmökre méltatták, és nem is siker nélkül, mert az orvostudomány egyik legfényesebb vívmánya a védhímő beoltása. — Ennek köszönhető, hogy a betegség az eredeti dühét elvesztette, de ha az oltás minden emberben véghezvitetnék, egy e baj rég ki volna írva az élők sorából, hanem, fájdalom, találkoznak szülők mai napig, kik gyermekeiket inkább kiteszik a legnagyobb veszélynek, mint sem beoltatják, kikre szükség volna hatóságilag ráparancsolni, mert itt nemcsak gyermekük érdeke, de a közjólét van veszélyezve. E cikknek azonban nem célja a himlőoltás kétségbevonhatlan célszerűségét bizonyítani, hanem az újraoltás szükséges voltát megmutatni.

Nincs se kór, se gyógyanyag olyan, mely, ha

testünkbe felvétetik, mindenkor ott maradjon, mert a természet előbb-utóbb vagy felhasználja azt saját céljaira, vagy kiűrti mint szükségtelent, és így a himlő-oltás hatása sem tart örökké, mert az nem más, mint a himlő felvételére hajlam mesteres elűrlése. Így vannak gyermekek, kiket az első oltásnál hiában oltanak be, nem fogamzik a himlő, nem is félhetnek e betegségtől, mert az jele, hogy nincs fogékonyaságuk reá; azonban egy év mulva beoltatván, sikeres lehet az oltás, mert akkor már természete oda fejlődött, hogy a fogékonyaság készen áll benne a baj felvételére. — Így a felnőttek is, kik már gyermekkorukban be lettek oltva, korán se higgyék azt, hogy örökös biztosítékot szereztek a himlő ellen, mert ezen biztosításnak is megvan a határa, és pedig az egyiknél hosszabb, másiknál rövidebb ideig tart az.

Lej. jobban megmutatja a kísérlet. Tessék beoltatni magát újra, ha nem járt még le az assecuratio ideje, úgy nem lett az újraoltásnak semmi eredménye, de ha az újraoltás által himlő-hőlyagcsák (pustulae) támadnak, úgy bizonyos az, hogy a test szervezete ki volt már téve azon veszélynek, hogy a himlőt megkapja; más szóval: az első oltás hatása elenyészett és a himlőzésre való fogékonyaság visszatért, és nem is vár egyebet, mint kedvező időt, vagy egy kis fertőzést, ragályozást, hogy azonnal a legnagyobb dühét kitörjön.

Ha egy oly gonosz ellenség ellen, mint a himlő, a mely testünk szépségét, egészségét, látásunkat, sőt életünket veszélyeztí, ily csekély áldozattal, mint az újraoltás, megvédhetjük magunkat; vétkes mulasztás volna az előrelátással felruházott embertől azt elmulasztani. — E dolgot a családanyáknak legbecesebb figyelmébe különösen ajánlom.

Dr. Sikor.

Egyveleg.

Mennyire nem ismernek az állatok félelmet a vadonban. Az állatsorság egykori paradicsomi állapotáról még most is sokat mesélnek, a melyben az oroszlan és a zerge, tigris és a bárány, a róka és a galamb barátságosan éltek egymás között és füvet legeltek s a növényekből táplálkoztak. Az ily mese a tudományval itellenben nevétségének tűnik fel. A zoologus igen jól tudja, hogy a füvő oroszlan nem oroszlan többé; minthogy az ő élmele oly lényeges valami, melytől az állat egész szervezete, fogainak és belső részeinek alkotása függ: már pedig a husevő oroszlan, lehetlen, hogy a bárány mellett békésen megmaradjon, anélkül, hogy éhen ne veszszen el. Ha azonban az állatoknak paradicsomi állapota alatt azt értjük, melyben az állatok még semmi félelmet nem ismernek, s belső életösztönöknek akadálytalanul járhatnak utána: úgy ilyen kétségkívül létezik még. És ez azon ma már persze nagyon ritka vidékeken található fel, melyeket vadonoknak szokunk nevezni, hol a természet még eredeti ártatlanságában pihen, s hová az ember művelődését és gyilkolási vágyát még nem ültette át. Mily gondolatlan bizalmassággal lépnek itt az állatok az ember elébe, arról Anderson svéd természettudós, ki néhány év előtt az „Eugenia“ nevű hadi hajón a földet körülutazta, igen érdekes példákat beszél el. — A vulkánjeljes Galopagos szigeteket közt a legkoparabb és legvadabb az Albemarle sziget, melyen még a tengeri rablók sem kívánának menedéket keresni. „E sziget egyik kis öblében, — beszél Anderson, — sátrunk előtt, egy egész sereg róka gyűlt össze, melyek néhány rőf távolásra tőlünk, testüket félig felegyenesítették, és egész kíváncsisággal nézték a szokatlan vendégeket, üdvözléinkre bátran szuszogva, s még attól sem igen félemlének meg, hogy egyik másik közülök életével fizet meg a vakmerő bátorságot. E félemlenség még felül-nőbb volt a madaraknál. Kezünkkel foghattuk azokat, oly közel jöttek hozzánk, egészen elbizakodva repkedtek és csicseregtek körülöttünk s minden tartózkodás nélkül szálltak le a mellettünk és felettünk levő fákra, sőt még a velünk levő phisicus eszközeire is, ki azallt épen vizsgálatait folytatá. Ugyanezen kíváncsiság és vakmerő bizalom vala a tengeri madaraknál is észrevehető, melyek tömegesen tartózkodtak a tengerpartokon. A pelikán, melyhez eddig sok sem juthatánk közel, oly közel bevárt minket, hogy kövekkel lehetett azt agyondobálni, sőt kézzel is meg lehetett fogni. Pinguin is fogtnuk szabad kézzel ily módon, melyet életben hagytunk, és mely sokszor megmullatott minket a hajón sajátoság járása által, mely minket egy roppant hosszú és idomtalan bő ujjú kúpenybe öltözött törpe emberre emlékeztetett.“

Dr. B. L.

TÁRHÁZ.

** (A pesti kath. legényegylet.) szükséges fejedezésére a várostól 10 f. segélyt kapott.

** (Az országos kertészeti társulat) igazgató választmányra a mult évi novemberi közgyűlésnek a csarnok ügyre s egy társulati közlönyre vonatkozó végzését érvényesíteni elhatározta. A csarnok fölszerelése a társulati pénztárból ki nem kerülván, a tagok közül többen e célra 5000 főt írtak össze. Mások pedig a társulati közlöny előleges költségeinek fedezésére 1000 forintot ajánlottak meg. Ezek után a csarnok berendezésével szakismerő egyént bíztak meg; a közlönyt illetőleg pedig, Ertl Károly a „Kerti Gazdaság“ — s Lukács Sándor, a „Kertészeti“ című saját lapjait tovább folytatásáról lemondván, e két lap helyett: jövő april végével „Magyar kertészet“ című, társulati szak-közlöny fog megindulni, s ezt az említett két lap előfizetői, kárpótlásul megkapják.

Közlekedés.

♣ (Az alföldi vasut pénztárába) Szabadka városa 2000 főt, — a gyulai vasut-bizottmány másodizben 1000 főt, — az orosházi bizottmány másodizben 700 főt küldött be. Az összes bevétel jelenleg 14,900 f.

♣ (A marmaros-szatmár-debreczeni ország-ut) kiépítése ügyében, helytartói intézkedés folytán, már tetleges lépések történtek. A kiépítendő utvonal hossza 38,500 folyó öl, s megközelítőleg 560,000 ft. készpénzt, 527,000 ígás és 402,000 kézi napszámot szükséges. Az előmunkálatok a debreczen-n-károlyi vonalon már megkezdődtek.

Mi ujság?

** (Hangverseny.) A magyar gazdasszonyok egylete a muzeum disztermében ma délután hangversenyt rendez az itteni árvaleányok javára. E hangverseny annál érdekesebb leend, mert benne Pest előkelőbb köreiből többen a játékonnyu cél iránti tekintetből műkedvelők gyanánt működnek közre. Főhívjuk rá a zenekedvelők figyelmét, annál is inkább, mert változatos programja is sok műélvezetett ígér.

** (Az utolsó philharmoniai hangverseny) a nemzeti muzeumban e hó 15-én elég látogatott volt. Legkitünőbb volt benne Volkmann Robert D-moll symphoniája, mely a zenéért közönséget egészen magával ragadta. Szerzőt ismételve zajosan magtapsolták. A zenekart Erkel Ferencz kitünően vezeték.

** (Kaucsuk-ember.) Pesten a Beleznav-czir-kuban közámulat tárgya egy ugynevezett „kaucsuk-ember“, ki teste minden részét oly könnyűséggel csavargatja, mintha csontjai sem volnának. Beszéli, hogy testét a párisi orvosi akademia már megvásárolta, úgy hogy akár hol hal is meg, holttestét Párisba fogják szállítani fölbontozás és tudományos vizsgálódások végett.

** (A budai Dunapart szabályozása) a hídfőtől a Császár-fürdőig, el van határozva. A budai tanács közelebről tartott ülésében bizottmányt nevezett ki az illető terv kidolgozására. Ideje is volt már e rondaságok eltisztításáról gondoskodni; s hasonló intézkedés a Dunaparton a hidon aluli részének sem ártana.

** (Ügyvédsegélyző-egylet) létrehozásán működnek fővárosunkban. Célja, az elszegényült ügyvédek özvegyeinek s árvaiknak gyámoltatása lenne. Indítványozója Ihász Márton itteni fiatal ügyvéd.

— (Debreczeni hírek): A légszuszvilágításra nézve egy augsburgi szomszédal csakugyan megkötötték a szerződés a város szerzői; mint halljuk, csak aztán fogják kipuhatólni, hogy egyes házbirtokosok mennyiben fogják házaiknál, boltjaiknál stb. igénybe venni a gázt; azt hisszük, ezelszerűbb lett volna, ezt előbb kipuhatólni; s a magánosok által fölhasználandót, úgy az utcák világosításán szükséges légszuszmenyiség arányához mérten a városnál, színház, kórház, iskolák s más középületek részére kívántató lángokat talán díj nélkül is, de mindenesetre nagyon olcsón lehetett volna megszerezni. — Az ujságszeretelantolt vilna megszerezni nem hallik semmi hangja. — A nagytemplom és főiskola közötti téren szorgalmasan munkálkodnak, s úgy hisszük, még ez idén láthatni fogjuk a pár év mulva diszleendő emlékt-

kertnek formáját, s oda képzelhetjük az emlékeket Debreczen multjából, melyek e kertnek igazán nevet adandnak; kiknek emlékei fogják e kert egyes helyeit díszesíteni; az egy Csokonai kivételével még nem hallottuk, de még ennek emlékére nézve sem tudunk semmi lépést, mely megrendelése végett történt volna; pedig egy jó szobor, vagy emlék-kő elkészítése nem egy pár hetet vesz igénybe, s jó lenne róla egy kissé előre beszélgetni. Legközelebb ez emlék-társulat választmányra több beérkezett minták közül egy, Münchenből küldött vasrácsozatot fogadott el; a minta egyszerű, izlésteljes, s vízfeketesen menő vasrudak közé illesztett drótból készül, folyó öle, mint Münchenben, itt helyben is 12 ft. oszt. ért. kiállítható. Alkalmasint a gőzmalom gépműhelye fogja a munkát felvállalni, mely a mintát meg is szerezte. Sokan gyöngének tartják e rácsozatot; jó gondviselés s felügyázat mellett azonban elég erőnek hisszük azt; s e rácsozat utóljára is nem erőszakos betörés ellen, de csinosságra van számíthatva; s reméljük, hogy a rombolni szerető vasárnapi czenk pajkosság magát a csinossó vasrácsozattól visszatartandja. Δ

** (A hamorod-ujfalusi Matuzsálem) Székely Tamásról, kiről mi is megemlítettük, hogy 151 éves korában halt meg, kitűnik, hogy nem volt több mint 67 éves. Az egész hír a tudósító hibás közlésén alapult, ki 1796-iki születési évét 1709-nek olvasta.

— (Debreczeni színház.) A magyar nemzeti színház tagja és es. kir. udvari énekes Bignio ur lépett fel tegnap először „Ernani“-ban. Hogy Reszler a bementi díjakat általában mintegy kétharmaddal fölemelte, ahhoz semmi szavunk, ha ő így is sok népet becsodítani vélt, legyen az ő hite szerint; de hogy a szinlapon látható jelentés szerint B. ur egyszerre a pesti nemzeti színház tagja, és udvari énekes lehessen, ezt nem értjük; de azt tudjuk, hogy a szingvárosi és nyeglesége egyetlen egyet sem vonzott színházába. Δ

— (Felszólítás.) A magyar írók segélyegylete által kiadandó „Részvét könyve“ című szépirodalmi album e hó végén kikerülven sajtó alól, tisztelettel felszólítom mindazon előfizetési ívtartókat, kik a netalán gyűjtött előfizetőket még nem küldötték be, sziveskedjenek e hó végeig beküldeni, a meddig nálam (Sándorutza 17. sz.) még folyvást előfizethetni: diszpéldány 5 ft., közönséges 4 ft. — Gyulay Pál, a „Részvét könyve“ szerkesztője.

— (Halálhíradás.) Vácziól írják, hogy főtiszt. Gáspár Kázmér, váczkáptalani nagyprepost, azon köztiszteletben állott hazafi, kinek arczképét a V. U. mult évi folyamán is hozta, mart. 17-én meghalt. Benne egy igazi emberbarátot s a szegények valódi jótévo atyjokat vesztettek. Holttetemei mártius 19-én a főgyházi sírboltba tétettek örök nyugalomra. Béke hamvaira!

— (Adakozások.) A „Vasárnapi Ujság“ szerkesztőségéhez mult heten beküldött: A magyar írói segélyegylet számára: Bajáról az ottani műkedvelő társulattól Papp Zsigmond által 100 ft.

A Lisznai árvák számára: Kótajról (Szabolcs) többen Tóth János által 22 ft.

(Az egyes adakozók: Ottlikh Gyula törvsz. tanácsos 5 ft., Örlössy Sándor szbíró 3 ft., Szabó József eskütt 3 ft., Kelcz Miklós csendbiztos 1 ft., Samuéli Baruch kereskedő 2 ft., a kótaji olvasóegylet 3 ft. 40 kr., apróbb adakozók 2 ft. 60 kr., Tóth Johanna gyűjtő 2 ft.)

Nyílt tér. *)

— (Felhívás.) A Vasárnapi Ujság 1861-ik évi 41. számú Nyílttérben az Ivánszky János ur által hirdettet „Tudományos nézetek gyűjteménye“ új kiadására, azonnal 2 ft. 40 kr. oszt. ért. küldtem, azaz: 2 példány árat, a mit is a kezemenl lévő póstavéveny által bebizonyíthatok. De azóta a műnek sem nyoma, sem hire nincsen. — Minél fogva bátor vagyok az illető szerző urat megkérni, sziveskedjék engem ezen tárgyról tudóstani. Kömlő (Heves), márt. 12. Hírváts János, gazdatiszt.

*) E rovatban közölti cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a szerk.

*) A celta bardokról ezt írja: — — — Vobis auctoribus umbræ Non tacitas Erebi sedes, Disibus profundi Pallida regna petunt; regit idem spiritus artus Orbe alio longæ; (canitis si cognita) vitæ Mors media est. **) — — — Inde ruendi In ferrum mens prona viris; animæque capaces Mortis; et ignavum est rediturae parere vitæ.

Nemzeti színház.

Péntek, márt. 13. „Liguerolles Luiza“ dráma 5 felv. Dinaux és Legouvé után ford. Tompa Imre. Feleki M. Flóra betegsége után először lépve föl, a különben nem sokat érő darabnak művészi jártéka által kölcsönzött érdeket. A közönség élénk üdvözléssel fogadta, s az előadás alatt többször zajos tetszés-nyilvánításokban részesítette.

Szombat, márt. 14. „Hunyadi László“ Eredeti opera 4 felv. Zenéjét írta Erkel F.

Vasárnap, márt. 15. „Szökött katoná“ Nép-színmű népdalokkal, 3 felv. Irta Szigligeti. Zenéjét szerz. Szerdahelyi F. — Szigligetinek e hajdan olyrendkívüli hatást előidéző népszínművét, ügyes szerkezete, B. Bognár Vilma (Julcsa) s különösen Füredi (Gergely) gyönyörű népdalai, Szerdahelyi (Lajos) és Tóth Soma (Pista) komikus alakjai miatt ma is, mint mindig, tetszéssel fogadta a vasárnapi közönség.

Hétfő, márt. 16. „Gautier Margit“ Dráma 4 felv. Irta ifj. Dumas. ford. Buloyovszkiné.

Kedd, márt. 17. „Lalla Roukh“ Opera 2 felv. Szerda, márt. 18. „Báró és Bankár“ Eredeti szomorujáték 3 felv. Irta Hugo Károly. Szerző legsikertelenebb műve, melyet nem árt gyakoriban is elővenni.

Csütörtök, márt. 19. „A nőnevelő“ és „Egy csésze théa“ Szászor elsőélt operette és francia vígjáték! Minden héten valamelyik operai napon előforduló quodlibet, mit a szükséges operai erők hiánya miatt hűségesen elő szoktak rántani.

Budai népszínház.

Márt. 13. Először: „Egy kis csel“ Vigj. 1 felv. Német Jánostól, és „A dajka“ operette.

Márt. 14., 15., 16. „Dunanan apó és fia utazása“ Operette Offenbachtól 3 felvonásban.

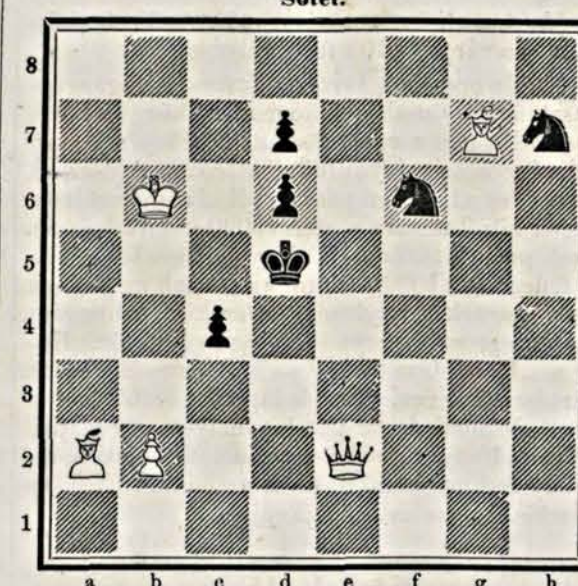
Márt. 17. Először: „Jón a francia.“ Nép-színmű 3 felv. Irta Toldy István és Bereczk Árpád. Gyenge szerkezeti mű, gazdagon megrakva a jobb érzést sértő kifejezésekkel. Ohajtjuk, hogy az ehhez hasonló inaesthetikus hang ne kapjon lábra színirodalmunkban.

Márt. 18. „A nyomorultak“ Népdráma 2 képletben, egy elő és utójátékkal. Fordították Tarnay P. és Bodor K.

Márt. 19. „A vén parókások“ Vigj. 4 felv. Irta Sardu Viktor, fordította Tarnay Pál.

SAKKJÁTÉK.

169-ik sz. feladvány. — Engel Imrétől (Pesten). Sötét.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 164-dik számú feladvány megfejtése.

(Bayer Konrádtól.)

Világos. Sötét.

- 1) Vg1-e3: d4-e3:A)
- 2) Fd7-e6: Kd5-d6
- 3) Fa1-e5: Hf7-e5:
- 4) Hf3-e5: tetszés szerint.
- 5) H-e: B)

- 1)..... Hf7-d6:†
- 2) Kb5-b4: He7-c6:†
- 3) Fd7-e6:† Kd5-c6:
- 4) Hf3-e5:† Kc6-d5B)
- 5) Ve3-d4: †)

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. Kis-Kürtösn: Csemiczky Károly. — Gyepesen: Kun Sándor. — Vácson: Niozky Pál. — Parabutyban: Rothfeld József. Pesten: Cselkó György. — Kun-Szent-Miklóson: Bankos K. E feladványnál a két első lépést többen fölcsérelték; de Vg1-e3: második lépésre, Sötét 2) B h3-f3: lépése a matot meggátolná.

Szerkesztői mondanivaló.

6508. Kötaj. T. J. Az illetők jótékonyágáról tanuskodó összeget köszönettel vettük s egyelőre, míg vagy megszaporodik, vagy az illető gyám rendelkezését megtudjuk, a pesti takarékpénztárba tettük le.

6509. Bajja. P. Zs. A műkedvelő társulat nagybecsű küldeményét vettük, s köszönettel mondunk érte az írói segélyegylet nevében. Részünkről nyugtának kérjük vétetni a szám- és névszerinti kimutatást az „Adakozások“ fentebbi rovatában. Ezt nemokára követni fogja az egy-let pénztárnokának hivatalos érvényes kimutatása, mely szintén a lapokban szokott közzétetni.

6510. Patnok. M. B. Mindkét lapunkra előfizzettünk ön számára apriltól decemberig. Szíves készséggel tettük. A megjelent mű figyelemre méltó tehetséget mutat, mely megérdemli, hogy tanulmány és gyakorlat ne kiméltessék.

6511. Kölece. J. I. A. V. U.-ot januártól júniusig, a P. U. at apriltól júniusig rendeltük meg, lefizetve a kiadóhivatalban. 4 ft. 50 kr. Hogy annak idejében ezen hivatalban tévedés ne történjék, e körülmény megemlésevel egyenesen a szerkesztőhöz kérjük intéztetni a levelet.

6512. B. Gyarmat. P. I. A. „Nouveliste“ kiadó-hivatala Bécs, Wallnerstrasse 265. Eddig két számot kaptunk belőle mutatványképen. Előfizetési díja évnegyedre 2 ft. 25 kr. — A kéreztet könyvkereskedés csak önkiadású könyvek eladásával foglalkozik; a kívánt spanyol könyvek minden más pesti könyvtárban megrendelhetők.

6513. E. J. . . . K. I. A. felkötéstétét élvezettel olvastuk; eltettük; talán még egyszer hasznát is vesszük. Addig is magánhasználatul és a hangulat ismertéseül így féle közleményeket mindig szívesen veszünk.

6514. Imádkozzal. Nem közölhető.

6515. Pozsony: Sz. F. J. Fogadják köszönetünket az újabb becses küldeményért. — Ugy tudjuk, hogy a „Köszorú“ mellett megjelent Zrinyi-féle arckép szintén a Wiedemann rajza után készült. Nem értjük ennélfogva, miképlehet ön egy, szintén Wiedemann-féle (1846-i) igazabb példány birtokában, mely a közlöttől lényegesen különbözik. — Az általunk közlött egykoru régi arcképek szintén a Wiedemann-féle gyűjteményből valók. — A kívánt számokat küldjük.

6516. Győr. R. K. Köszönettel vettük a magyarázatokat. Különböztetjük, hogy ama nagyobb, zászlós és látványos képet nem csináltattuk meg, részint technikai nehézségek és a költségesség miatt, de leginkább azért, mert a tárgy ily alakban már nagyon későn érkeznek most. A többi készül.

6517. N.-Oroszi. S. E. A. Az elmaradt szám iránt intézkedünk. A cikkek megérkeztek s egy része már ki van szedve s rég várja a megjelenését. A többi következzon, ott és akkor, hol és midőn nem is sejtji ön.

6518. Vadkert. Mindjárt az első közleményt félretettük, s ugyan jól tettük, mert máf harmadnapra ön maga kívánta a lényeges módosítást. — Nem ajánlatunk elég óvatosságot az oly hírek közlésében, hol afféle kriminális dolgokról van szó.

6519. A merény. Közölni fogjuk, vagy itt, vagy ott. De nem találja ön alkalmasabb címet a népies beszélynék?

TARTALOM.

Régi magyarok arcképei. Ifj. E. S. — Nándorféhevár. Szász Károly. — A szép kun leány (vége). Mlész Béla. — A föld képződéséről. Mauritz R. — A kassai szeggyár (két képpel). — A népek különböző fogalmai a lélek halhatatlanságáról. Szeberényi Lajos. — Az újra oltás. Dr. Sükor. — Egyveleg. Dr. B. L. — Tárház: Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Mi újság? — Nyílt tér. — Nemzeti színház napló. — Budai népszínház. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felöl szerkesztő Pákh Albert (lak. magyar-utca 1. sz. a)

13-ik szám.

Tizedik évi folyam.

Pest, mártius 29-én 1863.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:

Egész évre (január—december)	10 ft.	Fél évre (január—június)	5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:		Csupán Politikai Ujdonságok:	
Egész évre (január—december)	6 ft.	Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.	Fél évre (január—június)	3 ft.

Két kiadatlan oklevél

II. Rákóczy György erdélyi fejedelem jellemzésére.

A Rákóczy-család Erdély trónjára Rákóczy Zsigmonddal lép be, kit mint előbbi kormányzójakat, a rendek, — Bocskay végrendelete ellenére, ki Homonnai Bálintot ajánlotta, — feb. 8-án 1607-ben fejedelmül választottak. De Zsigmond, részint Géczy Endre fon-

hatni egyetlen szennyfoltot képeznek jellemén. Bármilyen volt a vád, a mely valaki ellen felkölt, törvénykezés után oda jött a dolog, hogy az illető jószágait elveszítse. Igy járt a dús gazdag szombatos Pécsi Si-

mon, hitéért; a tehetős Kun Gothárd, egy vigyázatlan szaváért, melylyel a fejedelemnek épen e tulajdonságára czélozván, őt fosztogatónak (spoliator) nevezte; még a Bethlen Gábor által alapított gyulafehérvári iskolát sem kimélte meg — ennek gyűjteményéből e nagy fejedelemnek egy 8—9000 forintra becsült köves medallionját elsajátítván. Jaj volt annak, ki nek birtoka a fejedelem vagy korona javai mellett fektűt s Rákóczy egy-szeri felhívására az átadás iránt meg nem egyezett.

A család-atyában e szerzési szenvedély még magasabba hágott, elannyira, hogy annak meg fiait érzelmeit is áldozatul hozta, — György urfit az inkább visszatetsző mint szép, de annál gazdagabb Báthori Zsófiával, a jámbor Zsigmondot Henriette német hercegnővel házastván össze.

Zsigmondban azonban annak kora halála miatt nem érhetvén örömet*), most minden figyelme György fiára fordult. Azért ezt, minden erejével oda törekedett nevelni, hogy az ő diectivát és emelkedési hajlamait teljes mértékben örökölje s azért, miután még fiatal korában nagyváradi kapitányságra, — akkor az országban a fejedelem után első rangra — emelte: azon volt, hogy a trónt mielőbb biztosítsa számára.

1642-ről Haller Gábor, a fejedelem egyik hive és belső embere a következő jegyzi naplójába: „Fe-

*) Meghalt 1652-ben 20 éves korában, nevével csaknem egy időben.

II. RÁKÓCZY GYÖRGY.

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholikus és Protestáns naptár		Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap			Hold			
					kél	delel	nyug.	kél	delel	nyug	
	Mártius		Mártius (ó)	Nisz.	6.	p.	m.	6.	p.	6.	p.
22 Vasár.	D 5 Judica	D Judica	10 F 4 bójtben	2	6	2	7	6	13	6	5
23 Hétfő	Victoria, Otto	Fidelis	11 Sophron	3	6	0	6	49	6	15	7
24 Kedd	Gábor főangyal	Gábor Gábris	12 Theophanus	4	5	58	6	31	6	16	8
25 Szerda	Gyüm. oltó B.A.	Gy. oltó B.A.	13 Niciphor	5	5	56	6	12	6	18	8
26 Csütört.	Emánuel (Manó)	Emánuel	14 Benedek	6	5	54	5	54	6	19	9
27 Péntek	Rupert püspök	Rupert	15 Agapius	7	5	52	5	55	6	21	10
28 Szomb.	Sixtus pápa	Virány	16 Sabinus	8	5	50	5	57	6	22	11

Holdnegyed: 9 Első negyed 27-én, 10 óra 14 percz reggel.

Tizedik évfolyam!

Előfizetési fölhívás

Szerkesztői jutalom-év.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

1863-ik évi folyamára.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok folyó évi első évnegyedi, valamint az 1862—63. évi október—mártiusi félévi folyamára e hó végével letelvén, — kérjük tisztelt előfizetőinket, hogy előfizetéseiket = a lapok folytatódólag megküldhetése végett = mielőbb megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési föltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokra együttvéve: évnegyedre, azaz: aprilis—júniusra 2 ft. 50 kr., — fél évre, azaz: aprilis—septemberre 5 ft., — háromnegyed évre, azaz: aprilis—decemberre 7 ft. 50 kr. — A Vasárnapi Ujság magában véve: fél évre 3 ft., egy negyed évre 1 ft. 50 kr., — A Politikai Ujdonságok magában véve: fél évre 3 ft., — évnegyed évre 1 ft. 50 kr.

A Vasárnapi Ujság ezévi január—mártiusi folyamából teljes számú példánnyal meg folyvást szolgálhatunk. — Tíz előfizetett példány után 1 tisztelet-példány jár. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala

(Pesten, egyetem-utca 4-ik szám.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4-ik szám alatt Pesten 1863.